

Addo van der Eijk

Z

Plannen in Zoutkamp

Vroeger heerste Zoutkamp over de stad Groningen. Het was een bolwerk dat met een kanon de schepen van en naar Groningen kon tegenhouden. Zoutkamp was door zijn ligging zowel van militaire betekenis als van belang voor de kustvisserij. Vissersschepen voeren af en aan. Door de afsluiting van de Lauwerszee is Zoutkamp geïsoleerd geraakt. Lauwersoog nam de bedrijvigheid en de recreanten over. De gemeente De Marne wil dat Zoutkamp weer

een prominente plaats krijgt op de kaart.

'Er heerst het gevoel dat er iets mist. Auto's passeren Zoutkamp om zo snel mogelijk bij de boot naar Schiermonnikoog te komen.' Aan het woord is E.V. van der Vegt, projectleider Zoutkamp van de gemeente De Marne. In 1994 verscheen de eerste structuurvisie. Nu, vier jaar later, ligt de tweede visie op tafel. De gemeenteraad moet nog beslissen over de tweede structuurvisie, maar Van der Vegt acht de kans groot dat de plannen werkelijkheid worden.

Een brand in 1995 in één van de gebouwen van het Heiploegconcern, dichtbij het centrum, maakte een tweede structuurvisie noodzakelijk. Heiploeg verhuisde naar de rand van het dorp en met het vrijgekomen terrein moest iets gebeuren. De gemeente nam alle bestaande plannen weer onder de loep en bundelde een nieuw pakket aan maatregelen in een tweede structuurvisie Zoutkamp.

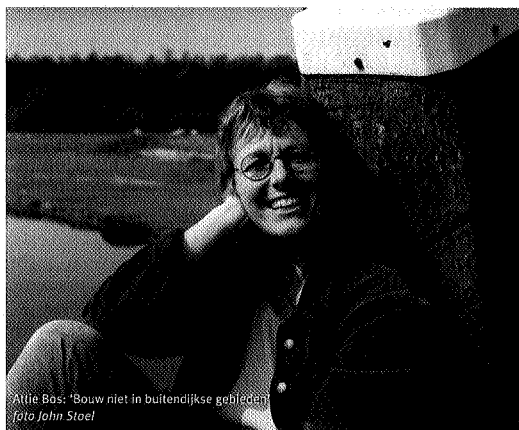
HET IS JAMMER, MAAR OOK LOGISCH

Zoutkamp is niet meer wat het was. Daar waar veel Groningse dorpen nog het aanzien hebben van een openluchtmuseum, is Zoutkamp meegegaan met de tijd. Oude karakteristieke huizen hebben plaatsgemaakt voor nieuwbouw. Aan de randen van het dorp zijn nieuwe moderne wijken verrezen. Het echte, oude Zoutkamp staat in het openluchtmuseum van Enkhuizen. Daar is een Zoutkamps buurtje. De oud-burgemeester is inmiddels naar Enkhuizen verhuisd. Het verhaal gaat dat hizio hield van het dorp dat hij het hart van het dorp heeft meegenomen.

'Het voormalige gemeentebestuur heeft nogal wat afgebroken', vertelt Van der Vegt. 'Dat is jammer, maar ook logisch. Het is een andere schaal en maat. Als je huizen uit de vorige eeuw gaat opknappen naar de huidige wooneisen, dan mis je wat. Je mist afmetingen, je mist ruimte. Ook al is Zoutkamp geen Bourtonge, toch heeft Zoutkamp een historische structuur die het aankijken meer dan waard is.'

Projectleider Van der Vegt: 'Er is een gevoel in Zoutkamp dat er wat mist'
foto John Stael

Op verzoek van de gemeente De Marne heeft de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een *Cultuurhistorische Verkenning* vervaardigd. In het rapport worden kansen gesignaleerd; het versterken van de vissersdorpstructuur bijvoorbeeld. Deze structuur komt in het noorden van Nederland vrijwel niet meer voor. Een andere mogelijkheid is het weer herkenbaar maken van de vesting. Deze is in directe zin niet meer zichtbaar, maar alleen nog af te leiden uit hoogteverschillen en bebouwingspatronen. De zwakste plek is het centrum, een winkelcentrum aan de doorgaande route. De gemeente De Marne heeft met de verkenning in de hand twee bedrijven een plan laten ontwikkelen. Van der Vegt: *'Het ene plan is heel uitgebreid. Veel terugbrengen van structuren, hele stukken afbreken en de oude spuisluisen in oude glorie herstellen. Het andere plan is minder ingrijpend. Kleine ingrepen met oude steentjes, straatmeubilair en verlichting. Er zijn nog geen keuzen gemaakt. Hoe ver willen we gaan? Neem de oude zeedijk door het dorp. Deze is nu niet openbaar. Een leuke wandelroute over de dijk lijkt mij prima, met wat bebording met teksten als "Hier stond het kanon dat in 1584 de Spanjaarden van de dijk afschoot". Het probleem is alleen dat de tuinen van de mensen langs de dijk tot boven aan de dijk doorlopen. En die mensen hebben, begrijpelijk, geen zin in horden mensen door hun tuin. Ik heb er moeite mee om alles terug te brengen tot het jaar 1584. We moeten de vier eeuwen geschiedenis daarna ook in ogenschouw nemen.'*

Attie Bos: 'Bouw niet in buitendijkse gebied'
foto John Staal

BUITENDIJKSE PLANNEN

In de eerste structuurvisie wordt buitendijks onder meer gedacht aan recreatieve woningbouw op de landtong in de jachthaven Hunzegat, aan een recreatiecomplex ten noorden van het Hunzegat en aan het aanleggen van een grootschalig parkeerterrein. Niet iedereen is even gelukkig met deze projecten. Attie Bos, raadslid van Groen Links in de gemeente De Marne: *'Ik maak me grote zorgen over de negatieve uitstraling die deze grootschalige buitendijkse ontwikkelingen zullen hebben op het natuurgebied Lauwersmeer. Vanaf het begin is er veel te weinig rekening gehouden met de natuur- en landschapswaarden van het Lauwersmeergebied. Zo was er een grootschalig parkeerterrein gepland op een kweldergebiedje binnen de grenzen van het wettelijk beschermd*

natuurgebied.' Ook de provincie Groningen heeft zijn twijfels over de buitendijkse plannen. In een reactie naar aanleiding van de eerste structuurvisie stellen zij dat *'het beleid geen mogelijkheid biedt voor nieuwe grootschalige projecten, zoals bijvoorbeeld ten noorden van de bestaande jachthaven. Nieuwe projecten mogen niet leiden tot een grotere belasting van de natuur- en landschapswaarden in het Lauwersmeergebied.'* Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Waddenvereniging gaven een soortgelijke reactie.

FITTE VIJFTIGERS

Het vrijkomen van het Heiploegterrein was voor de gemeente geen reden om in de tweede structuurvisie alle buitendijkse plannen te verhuizen. Wel zijn de plannen gewijzigd. Zo is het idee voor een parkeerterrein vervallen. Ook is er aarzeling en terughoudendheid voor de recreatieve plannen. De markt lijkt verzadigd en het Nederlands Bureau voor Toerisme waarschuwt voor een overaanbod.

'Haalbaarheid is een sleutelbegrip. Het is maar de vraag of de recreatieve plannen op een gunstig moment komen', zegt Van der Vegt. *'De oorspronkelijke bestemming voor vijftien tot twintig recreatiewoningen op de landtong is gewijzigd in tachtig permanente woningen. De locatie is uniek. Deze woningen zijn bedoeld voor de groeiende markt van fitte vijftigers en nog niet versleten zestigers. Vooral mensen van buiten Groningen.'* Een bord bij het binnenrijden van Zoutkamp geeft aan dat aanmelden al mogelijk is. *'We hebben al diverse aanmeldingen binnen. Met deze plannen lopen we voor op het nieuwe bestemmingsplan. Maar iedereen verwacht dat wij die tachtig woningen daar zullen gaan bouwen',* aldus Van der Vegt.

BOUW BINNENDIJKS

Attie Bos vindt het bouwen van tachtig permanente woningen doodzonde. *'Niet alleen in de Natuurbeschermingswet maar ook in de plannen voor een Nationaal Park Lauwersmeer staat dat de natuurwaarden prioriteit moeten hebben en dat negatieve uitstralingseffecten op het natuurgebied moeten worden voorkomen. Het bouwen van tachtig huizen voor permanente bewoning is in strijd met afspraken die eerder zijn gemaakt. In de Inrichtingsschets Lauwersmeer staat dat in verband met de aanleg van het grote recreatiebungalowpark op het Ballastplaatbos slechts vijftien recreatiewoningen rondom de jachthaven Hunzegat mogen worden gebouwd. En die afspraak is nooit officieel teruggedraaid. De gemeente is bezig met het weggooien van de kip met de gouden eieren. Mensen komen hier voor de rust en het uitzicht. Ze lopen over de dijk en turen over het water naar het Lauwersmeergebied. Dat prachtige uitzicht wordt straks verstoord. De plannen druisen ook in tegen voortschrijdende inzichten over hoe je met een rivier omgaat. Zo wordt er in diverse nota's gesproken over het terugbrengen van een dynamisch waterbeheer in het Lauwersmeer. We moeten anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Bouw dus niet in buitendijkse gebieden en in gebieden die door bodemdaling nog vele jaren blijven zakken. Cijfers van de NAM geven aan dat de bodem in Zoutkamp en omgeving meer dan 25 centimeter gaat dalen door gaswinning. Momenteel wordt al het water zo snel mogelijk naar de Waddenzee gepompt. Beter zou zijn meer water vast te houden en de oevers te laten overstromen in plaats van daar huizen te bouwen. Kijk maar hoe het een paar jaar geleden bij de grote rivieren fout is gegaan. Ik sta er helemaal achter dat er geld en aandacht in het dorp Zoutkamp wordt gestoken. Het dorp heeft een impuls nodig.'*

Maar besteed het geld aan ontwikkelingen binnendijs en laat het gebied buitendijs zoveel mogelijk in oude stijl bestaan. Een schitterende plek om een mooie woonbuurt te bouwen is het Heiploegterrein dat straks vrijkomt. Het ligt aan het water en tegen het huidige dorp aan.'

HEIPLOEGTERREIN

Heiploeg is de grootste werkgever in Zoutkamp. Tussen de tweehonderd en vierhonderd werknemers zitten dagelijks tussen de gamalen. *'Elke garnaal die je in Nederland eet, is wel één keer in zijn leven in Zoutkamp geweest'*, luidt het verkoopverhaal. Een groot bedrijf in een dorp geeft problemen; problemen wat betreft overlast, geluid, milieu en hygiëne. Van der Vegt: *'Met de verhuizing van Heiploeg naar de rand van het dorp pakte de gemeente twee vliegen in één klap. We konden een bedrijfsvestiging uit het dorp weghalen. En door het uitkopen van een agrariër kreeg de gemeente tevens grond vrij voor het creëren van het recreatiecomplex ten noorden van het Hunzegat. In totaal is zo 66 hectare in één keer aangekocht.'* Of het recreatiecomplex er werkelijk gaat komen

is afhankelijk van een haalbaarheidstoets.

Het is duidelijk dat het vrijgekomen terrein van Heiploeg dwingt tot actie. Door de ligging zo dichtbij het centrum en zichtbaar vanaf de doorgaande weg kan Zoutkamp een 'spookstadimago' krijgen. *'We willen op het terrein woningbouw ten behoeve van het dorp. Maar eerst zullen de nog aanwezige bedrijven verplaatst moeten worden'*, zegt Van der Vegt.

DICHTER BIJ HET GAATJE

De structuurvisie bevat nog vele andere plannen en ideeën: een afmeer-gelegenheid voor de Bruine Vloot, het restaureren van de historische sluizen en het opknappen van de Reitdiepskaden. Het zijn nog maar plannen. De structuurvisie is nog niet door de gemeentelijke politiek vastgesteld. Ook na goedkeuring door de gemeenteraad staat niet alles vast. Een markttoets zal moeten aanwijzen welke projecten interessant zijn voor uitvoering en realisering. *'Je moet de plannen zien als een langspeelplaat'*, besluit Van der Vegt. *'We komen steeds dichterbij het gaatje. Uiteindelijk gaat Zoutkamp weer een echt mooi dorp worden.'*

Zoutkamp buitendijs foto Aeropphoto Eelde